

Валентина Шиманська,
аспірантка II курсу кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет
Оксана Писарчук,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

РОЛЬ ТЬЮТОРА У ФОРМУВАННІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ

Сьогодні у світовому освітньому просторі, незалежно від рівня освітньої системи, триває активний пошук ефективних підходів до підвищення якості навчання дітей, підлітків і студентської молоді. Така тенденція зумовлена результатами сучасних досліджень, що акцентують на динамічних змінах у потребах здобувачів освіти та вимогах ринку праці, що зростають. Сукупність цих чинників визначає потребу в розробленні інноваційних моделей освіти й виховання, здатних забезпечити індивідуалізацію навчання та компенсувати обмеження традиційної масової школи. У цьому контексті тьюторський підхід та діяльність тьютора набуває особливої цінності та наукового визнання [7].

На відміну від традиційних педагогічних ролей, діяльність тьютора не зводиться до контролю чи передавання знань. Його функції значно ширші: вони охоплюють підтримку особистісного розвитку здобувача освіти, допомогу в усвідомленні власних потреб і можливостей, а також у побудові індивідуальної освітньої траєкторії, що відповідає реальним цілям здобувача освіти.

Тьюторський підхід (супровід) – це різновид соціально-педагогічної діяльності, спрямований на створення спеціальних умов засвоєння здобувачем освіти сукупності провідних соціальних норм, накопичення ним соціального досвіду і формування у нього ціннісних ставлень до дійсності, спроможності до саморегуляції поведінки [1, с. 89].

Проблематиці тьюторингу присвячено низку сучасних українських педагогічних досліджень. Зокрема, різні аспекти цього феномену аналізують М. Альохін, А. Бойко, Н. Дем'яненко, О. Іваніцька, К. Осадча, Д. Ситник та Т. Швець. Зростання наукової зацікавленості та поступове утвердження тьюторства в освітній практиці зумовлено усвідомленням унікальності кожного здобувача освіти та необхідністю підтримки її особистісного потенціалу, який розкривається лише за умов індивідуального супроводу.

Сутність тьюторингу проявляється у систематичній індивідуальній взаємодії між тьютором і здобувачем освіти, під час якої вони спільно опрацьовують завдання особистісного й освітнього розвитку. Така форма супроводу забезпечує те, чого не може гарантувати традиційна школа: зосередженість на конкретному здобувачу освіти, адаптацію освітнього маршруту (індивідуальної освітньої траєкторії) до його потреб, умов та індивідуальної динаміки. Крім того, тьюторинг вирізняється здатністю створювати сприятливі умови для виявлення та поступового зміцнення природних здібностей і сильних сторін дитини [8].

У Законі України «Про освіту» [5] визначено, що кожен здобувач освіти повинен мати індивідуальну освітню траєкторію, тобто на персональний маршрут розвитку, що забезпечує реалізацію його здібностей і потенціалу. Поняття індивідуальної освітньої траєкторії передбачає не лише вибір навчальних модулів чи темпів опанування матеріалу. Йдеться про цілісну систему освітніх рішень, у якій поєднуються академічні інтереси, особистісні схильності, сильні сторони та довгострокові плани здобувача освіти. Саме тьютор виступає посередником між формальною структурою освітнього процесу та індивідуальними запитамі здобувача освіти, допомагає уникнути хаотичності у виборі навчального маршруту. У цьому сенсі робота тьютора часто наближається до консультування, але з важливим акцентом на розвиток самостійності та рефлексії учня.

Актуальність тьюторського підходу в Україні набула особливої ваги в умовах повномасштабної війни, яка спричинила значні освітні втрати. Практичні результати діяльності низки громадських ініціатив, зокрема ГО «Навчай для України», що реалізуються за підтримки міжнародних партнерів, — демонструють ефективність тьюторського супроводу у подоланні освітніх втрат. Дослідження діяльності ГО «Навчай для України» свідчать, що робота тьютора сприяє не лише індивідуальному просуванню здобувачів освіти відповідно до їхньої особистої освітньої траєкторії, а й забезпечує важливу психологічну та соціоемоційну підтримку учасникам освітнього процесу [6, с. 200].

Варто зауважити, що ефективність супроводу багато в чому залежить від здатності тьютора вибудувати довірливу комунікацію. Здобувач освіти здатний усвідомлювати та формулювати власні потреби лише тоді, коли він відчуває, що його рішення не оцінюють і не нав'язують готових варіантів. Тьютор аналізуючи освітні запити й труднощі, допомагає вибудувати реалістичну траєкторію, у якій узгоджено короткострокові цілі та довгострокову стратегію. Часто саме в процесі таких розмов здобувач освіти уперше формулює те, чого прагне насправді.

Тьюторський супровід може здійснюватися у форматі індивідуальної роботи або в межах малих груп, що передбачає партнерські суб'єкт-суб'єктні відносини між тьютором і здобувачем освіти. Основою такої взаємодії виступає принцип персоналізації: здобувач освіти не пасивний учасник освітнього процесу, а активний творець власної освітньої траєкторії, який формує та реалізує її за підтримки фахівця [2, с. 6].

Не менш важливою є аналітична робота, яку виконує тьютор. Наставник відстежує динаміку освітнього поступу здобувача освіти, виявляє «прогалини у знаннях», пропонує специфічні інструменти саморегуляції та планування. Завдяки цьому освітня траєкторія не залишається статичною, а коригується відповідно до змін у потребах, інтересах чи зовнішніх умовах. Гнучкість та здатність до своєчасного аналізу — ті якості, що роблять тьютора справжнім партнером здобувача освіти, а не просто консультантом. У широкому розумінні тьютор — це наставник і професіонал освітньої сфери, який працює на основі принципів індивідуалізації та персоналізації, допомагаючи здобувачеві освіти

вибудувати власний шлях особистісного та інтелектуального розвитку [4, с. 60].

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що роль тьютора у формуванні індивідуальної освітньої траєкторії полягає у поєднанні трьох основних аспектів: підтримки рефлексивності здобувача освіти, методичного супроводу процесу планування та аналізу освітніх результатів. В умовах швидких соціальних і технологічних змін тьюторський супровід надає здобувачам освіти можливість отримувати персоналізовану підтримку під час навчального процесу. Індивідуальний підхід до кожного учня або студента допомагає враховувати їхні особистісні особливості, навчальні потреби та темпи засвоєння матеріалу, що, своєю чергою, сприяє глибшому і якіснішому опануванню знань. Крім цього, тьютор формує у здобувачів ключові компетентності, зокрема самостійність, емоційний інтелект, критичне та креативне мислення, здатність ефективно розв'язувати проблемні завдання. Сьогодні роль тьютора важко переоцінити, адже тьюторський супровід стає одним із ключових елементів сучасної освітньої системи, спрямованим на індивідуалізацію навчання та підвищення його ефективності.

Список використаних джерел

1. Альохін М. М. Тьюторський супровід соціального розвитку учнів початкової ланки приватної школи як інноваційна соціально-педагогічна технологія: Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського = Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky: наук. журнал. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. № 2 (131). С. 87-94.

2. Дем'яненко Н. М. Тьюторство як професія та інструмент індивідуального супроводу в освіті. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Історико-педагогічні студії : зб. наук. пр. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 11–12. С. 5–11.

3. Іващенко М.В. Формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тью-тора : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2011. 20 с.

4. Осадча К. Тьюторство як простір для педагогічної діяльності. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2016. № 1 (16). С. 52–60.

5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

6. Швець Т. Е. Внутрішньошкільна система професійного розвитку педагогів як тьюторів. Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2023. № 17. С. 200–206. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-17.25>

7. Швець Т. Е. Тьюторинг як чинник розвитку потенціалу учня та вчителя: Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції : матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Суми, 18 червня 2022 р. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 206-210

8. Religa I. Przewodnik metodologiczny dla mentorów i tutorów, Instytut technologii Eksploatacji. PIB, Radom, 2011. 29 s.